YILLIK XIZMAT KO‘RSATISH DASTURI ASOSIDA TEXNIK XIZMAT KO‘RSATISH POSTLARINING ISHLAB CHIQARISH QUVVATINI ANIQLASH

Mahmudaliyev Og‘abek

“Avtomobil servisi” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada yillik xizmat ko‘rsatish dasturi asosida texnik xizmat ko‘rsatish postlarining ishlab chiqarish quvvatini aniqlash usullari tahlil qilingan. Avtoservis korxonalarini loyihalashda ishlab chiqarish dasturini to‘g‘ri hisoblash va unga mos ravishda texnologik postlar sonini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida xizmat ko‘rsatish dasturini shakllantirish tamoyillari, postlarning yillik ish vaqti fondi, ishlab chiqarish quvvati va postlar yuklanish darajasini aniqlash usullari o‘rganilgan. Shuningdek, texnik xizmat ko‘rsatish korxonalarining samarali ishlashi uchun zarur bo‘lgan postlar sonini hisoblash va ishlab chiqarish maydonlarini aniqlash bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Olingan natijalar yillik dastur asosida ishlab chiqarish quvvatini aniqlash korxona faoliyatining iqtisodiy va texnologik samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: *Ishlab chiqarish quvvati, yillik dastur, texnik xizmat ko‘rsatish, texnologik post, ish vaqti fondi, servis korxonasi, yuklanish koeffitsienti, mehnat sig‘imi, avtomobillar oqimi, ishlab chiqarish samaradorligi.*

Asosiy qism. Texnik xizmat ko‘rsatish korxonalarini loyihalashda asosiy vazifalardan biri korxonaning ishlab chiqarish quvvatini aniqlash hisoblanadi. Ishlab chiqarish quvvati korxonaning ma’lum vaqt davomida xizmat ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan maksimal avtomobillar sonini ifodalaydi. Ushbu ko‘rsatkich texnologik postlar soni, ishchilar tarkibi, uskunalar imkoniyatlari va ish rejimiga bog‘liq bo‘ladi.

Avtoservis korxonasining ishlab chiqarish quvvatini aniqlashda avvalo yillik xizmat ko‘rsatish dasturi shakllantiriladi. Yillik dastur korxona xizmat ko‘rsatishi

rejalashtirilayotgan avtomobillar soni hamda bajariladigan ishlar hajmini tavsiflaydi. Yillik dastur hududdagi avtomobillar soni, ularning ekspluatatsiya sharoitlari va texnik xizmat ko‘rsatishga bo‘lgan ehtiyoj asosida belgilanadi.

Ishlab chiqarish quvvatini aniqlashda texnik xizmat ko‘rsatish ishlarining umumiy mehnat sig‘imi muhim ahamiyatga ega. Mehnat sig‘imi avtomobillarga xizmat ko‘rsatish uchun sarflanadigan ishchi-soat miqdorini ifodalaydi. Ushbu ko‘rsatkich asosida postlar soni va ishchilar tarkibi aniqlanadi.

Texnik xizmat ko‘rsatish postlarining soni ishlab chiqarish dasturi va postning yillik ish vaqti fondi asosida aniqlanadi. Zamonaviy servis korxonalarida postlardan maksimal darajada samarali foydalanish korxona iqtisodiy samaradorligining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Postlarning yetarli bo‘lmasligi navbatlarning ko‘payishiga olib keladi, ortiqcha soni esa ishlab chiqarish maydonlaridan samarasiz foydalanishga sabab bo‘ladi.

Yillik ish vaqti fondini hisoblashda korxonaning ish rejimi, ish kunlari soni va smena davomiyligi hisobga olinadi. Masalan, yiliga 305 ish kuni va 8 soatlik ish rejimida ishlaydigan postning yillik ish vaqti fondi taxminan 2440 soatni tashkil qiladi. Amaliyotda texnik tanaffuslar va jihozlarga xizmat ko‘rsatish vaqtlari hisobga olinib, samarali ish vaqti fondi biroz kamaytiriladi.

1-jadval

Texnik xizmat ko‘rsatish postlarining yillik ish vaqti fondi

Ko‘rsatkich	**Miqdori**
Yildagi ish kunlari soni	305 kun
Bir smena davomiyligi	8 soat
Yillik nominal fond	2440 soat
Foydalanish koeffitsienti	0,9
Samarali ish vaqti fondi	2196 soat

Jadvaldan ko‘rinadiki, postning real ishlab chiqarish quvvatini aniqlashda samarali ish vaqti fondidan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Texnologik postlarning ishlab chiqarish quvvati avtomobilga xizmat ko‘rsatish uchun sarflanadigan o‘rtacha vaqtga ham bog‘liq. Agar bitta avtomobilga texnik xizmat ko‘rsatish uchun o‘rtacha 2 soat sarflansa, samarali ish vaqti fondi 2196 soat bo‘lgan post yil davomida taxminan 1098 ta avtomobilga xizmat ko‘rsatishi mumkin.

Korxonaning umumiy ishlab chiqarish quvvati barcha postlarning yig‘indi quvvatidan iborat bo‘ladi. Shu sababli postlar sonini aniqlashda yillik dastur va texnologik operatsiyalarning murakkabligi hisobga olinadi. Masalan, yiliga 3000 ta avtomobilga xizmat ko‘rsatish rejalashtirilgan bo‘lsa, kamida 3 ta asosiy texnik xizmat ko‘rsatish posti talab etiladi.

Postlarning yuklanish darajasini baholash ham muhim ko‘rsatkich hisoblanadi. Amaliyotda yuklanish koeffitsienti 0,85–0,95 oralig‘ida bo‘lishi optimal hisoblanadi. Ushbu ko‘rsatkich postlarning samarali ishlashini ta’minlaydi va ortiqcha bekor turishlarning oldini oladi.

2-jadval

Yillik xizmat ko‘rsatish dasturiga mos postlar soni

Yillik avtomobillar soni	Tavsiya etiladigan TXK postlari soni
1000 gacha	1 ta
1000–2500	2 ta
2500–4000	3 ta
4000–6000	4 ta
6000 dan yuqori	5 ta va undan ortiq

Jadval ma’lumotlariga ko‘ra, xizmat ko‘rsatish hajmi ortishi bilan texnologik postlar sonini ham ko‘paytirish zarur bo‘ladi. Bu korxonaning ishlab chiqarish quvvatini talab darajasida saqlash imkonini beradi.

So‘nggi yillarda ishlab chiqarish quvvatini aniqlashda zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanish keng tarqalmoqda. Kompyuter dasturlari yordamida avtomobillar oqimi, postlar yuklamasi va xizmat ko‘rsatish vaqti modellashtiriladi.

Natijada postlar soni va ishlab chiqarish maydonlarini yanada aniqroq aniqlash imkoniyati yaratiladi.

Ishlab chiqarish quvvatini to‘g‘ri aniqlash korxonaning iqtisodiy samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Postlar sonining yetarli bo‘lishi mijozlarga tezkor xizmat ko‘rsatish imkonini beradi, ortiqcha postlar esa kapital qo‘yilmalar va ekspluatatsion xarajatlarning oshishiga olib keladi. Shu sababli postlar sonini hisoblashda ilmiy asoslangan yondashuvlardan foydalanish muhim hisoblanadi.

Xulosa. Yillik xizmat ko‘rsatish dasturi asosida texnik xizmat ko‘rsatish postlarining ishlab chiqarish quvvatini aniqlash avtoservis korxonalarini loyihalashning muhim bosqichlaridan biridir. Ishlab chiqarish dasturi, mehnat sig‘imi, ish vaqti fondi va postlar yuklanish darajasini hisobga olish korxonaning samarali ishlashini ta’minlaydi. Postlar sonini ilmiy asosda aniqlash xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish, navbatlarni kamaytirish va korxonaning iqtisodiy samaradorligini yaxshilash imkonini beradi. Zamonaviy modellashtirish va raqamli texnologiyalar ushbu jarayonning aniqligini yanada oshirishga xizmat qilmoqda.

Ilmiy rahbar: Sh. Kamalov

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Musajonov M.Z. Avtomobillar texnik ekspluatatsiyasi. – Toshkent, 2018.
2. Musajonov M.Z. Avtoservis korxonalarini loyihalash asoslari. – Toshkent, 2017.
3. Napolskiy G.M. Texnologicheskoye proyektirovaniye avtoservisnyx predpriyatiy. – Moskva, 2016.
4. Pugin A.V. Organizatsiya texnicheskogo obslujivaniya avtomobiley. – Moskva, 2019.
5. Qudratov O.T. Transport vositalariga texnik xizmat ko‘rsatish. – Toshkent, 2020.
6. ISO 9001:2015 Quality Management Systems.
7. Bosch Automotive Handbook. – Germany, 2022.

8. Zamonaviy avtoservis texnologiyalari bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2024.